

Уахит
ТЕМІРБЕКОВ

БІР ӨЛІП,
Бір тірілдім

Уахит
ТЕМІРБЕКОВ

БІР ӨЛІМ,
Бір тірілдім

“АУДАРМА” БАСПАСЫ
АСТАНА – 2004

ББК 84 Каз 7-5
Т 33

Темірбеков Уахит.

Т 33 Бір өліп, бір тірілдім. *Өлеңдер жинағы.*
Құрастырған Ғалым Қадірәліұлы
Астана: Аударма, 2004. – 160 бет.

ISBN 9965-18-101-2

Қызылжар өңіріне есімі кеңінен танымал, айтыскер ақын Уахит Әбжанұлы Темірбековтың шығармалар жинағы тұңғыш рет жарық көріп отыр. Кітапқа ақынның өлеңдері, поэмалары мен айтыс өлеңдерінен үзінділер енді.

Ақынның қуғын-сүргінге ұшыраған ауыр жылдарда шығарған жырларын да осы жинақтан оқи аласыздар.

38983

Т 4702250202 - 114
00(05) - 04

012 ББК 84 Каз 7-5

ISBN 9965-18-101-2 © Темірбеков У., 2004

Северо-Кавказ © "Аударма" баспасы, 2004

областной библиотеки

им. С. М. КЮВА

г. Петербург

Әкемдей болған аяулы жездем, арқалы ақын Уахит Темірбековтың артында қалған мұрасын ұрпақ көдесіне жарар деген үмітпен оқырмаңдарға ұсындым.

Балдызы Тасбай СИММБАЕВ.

АЙТЫСКЕР АҚЫН

Уахит Әбжанұлының дүниеге келіп, ер жеткен кездері халыққа нәубет, қасірет, қайғы әкелген заманға түспа-түс келді. Революция, соғыс, аштық, кәмпескелеу, еріксіз ұжымдастыру сияқты тарихи нәубет науқандары Уахитты да, оның әкесі Әбжанды да айналып өтпеді. Білімді, сауатты, көзі ашық адамдардың отқа алдымен түсетіндігі анық.

Барлық қайғыны, қасіретті арқалап, тағдырдың салғанына көніп, төзіп шыққан Уәкеңді нағыз батыр адам дер едім.

Енді ақынның өмір жолына тоқтала кетейік. Уахит Әбжанұлы Темірбеков 1904 жылы Петропавл округіне қарасты № 12 Қуандық ауылында туған, бұл жерді қазақтар “Бөрілі” деп атайды. Ол жөнінде Уәкең былай дейді:

Қырық бес жыл бұрын осы жерде,
Бөріліде қоныс етіп, тұрған елде.
Келіпін жарық көріп дүниеге,
Біледі осы жайды таныс пенде.

Бұрын бұл жер Шал ақын ауданындағы Сухорабовка ауылдық округіне қарасты Неждановка селосы мен Шортай ауылының маңы еді. Қазіргі кезде

Шортай да, Қуандық та жоқ, тек жүртының орыны ғана жатыр. Бірақ жер аты “Бөрілі” ел ауызында әлі күнге дейін сақталып қалған.

Әкесі Әбжан Темірбекұлы білімдар, сауатты адам болыпты, молдалық құрған, ауыл старшыны, одан кейін уездік жер басқармасына мүше болған. Кеңес үкіметі тұсында ол алашордашылар жағында болды, Қытай агенттеріне қосылып үкіметті құлату ниетінде болды деп айып тағылып айдалады, қамауға алынады. Сол кеткеннен мол кетіп, хабар-ошарсыз жоқ болады. Осы күнге дейін ол кісі қандай күйде болғаны, қайда кеткені белгісіз.

Уахит Әбжанұлы жас кезінде молдадан сауатын ашып, кейін жеті жылдық білім алады. Покровкадағы (Ақжар) ауылшаруашылығы техникумын бітіріп, арнаулы орта білімді тәмамдайды (1926 ж.). Жиырмасыншы жылдардың ортасында кулактарға қарсы күреседі, байлардың мал-мүліктерін кәмпескелеуге қатысады. Әуелі (1924 ж.) комсомол қатарына отіп, аудандық жастар одағы басшыларының бірі болады. Одан кейін партия қатарына өтеді.

1927-28 жылдары Айыртау аудандық милиция бөлімінің бастығы болып қызмет атқарады. Әкесі Әбжан ұсталғаннан кейін іле-шала 1930 жылы Уахит та “халық жауы” деген жаламен ұсталып, түрмеге жабылады. Жалғыз-ақ кінә: “алашордашының баласы болғандығы”. Сойтін, тағдырдың тәлкегіне түсіп 18 жыл айдауда, қамауда жүріп 1948 жылы ғана босап шығады. Айдауда, түрмеде

болған жерлері: “Беломор канал”, “Колыма”, “Карлаг” (Қараганды) лагерлері еді.

1989 жылы Уахит Әбжанұлы заңсыз қуғындалғандардың қатарына ілігіп, ақталады. Ақталғандардың тізімі “Ленинское знамя” газетінде (10.01.92 ж.) жарияланды. Уәкең өзінің ес білген, жсалындаған жігітшілік шағының, оның жартысын түрмеде өткізіп, 43-тен асқан уақытта ғана елге оралды. Көп кешікпей Шәрбан апайға үйленіп, балалы-шагалы болады. Бір ұлы, екі қызы бар. Бұл күндері Шәрбан апай 90-нан асып, немере, шөбере коріп балаларының қызыгына батып отыр.

Уәкең келісімен кеңес шаруашылығына араласып, ұжымдық шаруашылықта, орман шаруашылығында қызмет атқарды. Дегенмен ежелден олең жазуға машықтанған ол бұл өнерден, бұл талаптан айрылмайды, жалғастыра түседі. Сойтіп, бұдан былай ақындар айтысына қатысып ел құрметіне бөленді. Баспа беттерінде көптеген олеңдері жарияланды. Уахит Әбжанұлы 1982 ж. 77 жасында фани дүниеден өтті. Артында өшпес із қалдырды, облыстың белгілі айтыскер ақыны болды.

Ақынның шығармашылығы жсайында сөз етсек, алдымен оның озіне сөз берейік. Ол былай дейді: “Әдебиетті сүйген адамның қойын дәптеріне түртініп жазып жүретін әдеті бар. Әр шақта жазған олеңдерім бар еді, соларды өңдеп, жинаққа ұсынбақпын. “Сауытпай жалшы”, “Өмір құрбандары” атты екі поэманы тәмамдадым. Бүгінгі бар жұмысым – соларды сарыла өңдеу, түзеу, достар

талқысына салып тағы қарау, сонан соң барып баспаға ұсынбақпын. Тұңғыш дүниені өбден таралтып, толғап ұсынған дұрыс қой..”.

Иә, адамның бар арманы өзі бастаған істі тындырып, соның нәтижесін көру. Ал, адам гүмыры “қамшының сабындай ғана” деген бар. Бастаған істі тындыру, оның нәтижесін көру деген салыстырмалы құбылыс. Дүниенің түбіне жету деген ешқашан болған емес тарихта, ол мүмкін де емес. Енді бір сөзінде Уәкең алдағы мақсаттарын да айтып кеткен:

“Халық ортасы көркем сөздің не бір қазынасына бай емес пе. Бір мақсатым — жалықпай ел аузынан шешендік, көркемдік сөз үлгілерін жинау. Қазір жиырма шақты сондай үлгі қолымда, тек сұрыптау қажеттігі тұр. Әйтеуір халық көдесіне ұқсатып, жай отырмасам деймін” — деп айтқаны бар (“Ленин туы” газеті, 1967 жыл).

Уахит Әбжанұлы өлең жазумен ерте айналысқан адам. Саналы өмірінің біразы айдауда, түрмеде өткен. Ақындық шабыты тар қапаста да келген шығар. Тоқсаннан асқан Шәрбан апамызбен кездесіп біз мән-жайды айттық: “Алда Уәкеңнің 100 жылдығы келе жатыр, біз “Асыл мұра” орталығының мүшелері ол кісінің соңғы шығармашылығымен ғана таныспыз. Газет беттеріне шыққан өлеңдерін, қолжазбаларын жинадық. Саналы өмірінің жартысы — жігітшілік кезі қамауда өтіпті. Сол кездегі еңбектерінен бейхабармыз” — дедік.

Сонда Шәрбан апай сырты қызыл қатырмалы дәптерді бізге ұсынып: — “осыны ешкімге

көрсетпедім. Сұрағандар болып еді. Бірақ ешкімге бермедім. Уахиттың тапсырмасы солай еді” - деп қойын дәптерді қолымызға берді.

Уәкеңнің өз қолымен жазған көнерген қолжазбаны қарап отырсақ, қуғын-сүргінге ұшыраған жылдары жазылған өлеңдері осы дәптердің ішінде екен. Қорқып қалған жүрек бұл дәптерді кезінде ашуға ұлықсат берменгі, тек өзінің бәйбішесіне тапсырып тастап кеткен. Сол кейбір өлеңдерін осы кітапқа енгізіп отырмыз. Олар түрмедегі шығарған: “Айдауда”, “Бір өліп, бір тірілдім”, “Тіршілік жалғасты сол қапаста” тағы да сол сияқты өлеңдері.

Кейін, елге оралғаннан бергі өлеңдері газет беттеріне шығып, немесе қолжазба түрінде қалған. Солардың ішінде ақындық, еңбек, тың өлке, еңбек озаттары, жер, отан, әртүрлі арнау өлеңдері басылып, жарық көрген (1960-1980 жылдар аралығы). Өлеңдерінің бәрі бірдей бөйге шап емес, ішінде олқысы да бар, татымдысы да бар. Әрине, бұл заңды құбылыс.

Уәкеңнің орта жастан асқаннан кейінгі бір қыры — ел арасына таралып айтыскер ақын атанды, кезінде жүлдегер де болды. Ол ән айтып, домбыра шерткен адам емес. Айтыс кезінде жазылған өлеңдерін орындайтын екінші кісі болады, бұл адам өзінің туысы, кейін талай айтыстарға қатысқан Баян Темірбекова болатын.

Уахит Әбжанұлының айтыстағы әріптестері және тұстас замандастары — облыстың халық ақындары Игібай Әлібаев, Ахметжан Нұртазин,

Самархан Жұмадиев, Теміргали Қасенов, Зияда Сәрсенбаев, Әйтім Бекжанов, Әшім Меңдібаев т.б. еді. Сол кездегі дәстүр бойынша әр айтыскер әр аудан атынан шығатын. Ал Уахит ағамыз Бескөл ауданының ақыны болды. Бұл кітапта Уахиттың Теміргалимен, Зиядамен, Ахметжанмен, Әшіммен айтыстарын ықшамырақ етіп беріп отырмыз. Өлең – жырларымен шашу шашқан, сөз інжуін теріп, дүйім жұртты аузына қаратқан өнер иелері – ақындар, алдыңғы толқын ағалар артына үлкен із қалдырды.

Сондай-ақ Уәкең поэзияның көлемді түрі – поэмалар жазумен де әуестенген. Оның “Байназар” және “Жаңбырлы түнде” атты поэмаларынан осы кітапта үзінділер беріп отырмыз. Әрине, Уахит Темірбеков өз заманының жыршы-ақыны Ленинді, партияны, Октябрьді, 5 жылдықтарды жырлады. Ол үшін ақынды ешкім де кіналай қоймас, кеміте де алмайды.

Осы ұсынылып отырған кітап балалары, туыстары, құрастырушылар атынан ақынға қойылған ескерткіш деп түсінген жөн.

Уахит ағамыз жөніндегі өз пікірімді, өз естелігімді осы жерде айта кетейін. Өйткені ол кісінің жерлестігі мен ағайыншылығын айтпаған күннің өзінде, аздап қызметтес, аралас – құралас болғандығымыз бар.

Уахит ақсақалды алғаш кездестіруім алпысыншы жылдардың орта кезі, дәлірек айтқанда 1965 жылдың жазы болатын. Орманшы болып қызмет атқарып, зейнеткерлікке дайындалып жүрген кезі

екен. Бескөл (қазіргі Қызылжар) ауданы Петропавлға ең жақын, қаланы қоршай орналасқан аудан. Уәкеңнің тұрағы осы ауданның Ивановка деген шағын селосы, ол қаладан 30 шақырым қашықтықтағы табиғаты тамаша сұлу Есілдің жарқабағына орналасқан. Бұл селода 20 шақты үй ғана болатын, кейін одан да азайып, қалғандары бұл күнде саяжайға айналып кетті. Дәл осы селодан 500 метр жерде жазық алаң, кішкене жазық алқа бар. Есілдің ирелеңдеп келген жиегінде табиғаттың өзі жасаған гажайып алқасы бұл. Осы алқада қаладағы қазақ, орыс мектеп-интернаттарының "Еңбек және тынығу" лагерлері жайғасқан. Уәкең зейнеткерлікке жақындаған шағында осы екі лагердің күзетшісі болып орналасты.

Уахит жанұясы азынаулақ мал ұстады, жаз бие сауды. Шәрбан жеңгейдің қымызы тамаша тәтті, балдай болушы еді. Жазғы лагерь маусымы ашылғанда қайыңға қақталған сүр ет пен тәтті қымызды алғаш осы үйден татушы едік.

Уакең орта бойлы, көзі көк, ақсары, қою мұртты адам болатын. Сырт бейнесінен байсалды сабырлылықты байқайсың, ал кездесе кеткенде баламен балаша, үлкенмен үлкенше сөйлеседі, әзіл-қалжыңы араласқанда ақжарқын ашық адам екенін байқайсың. Дауыс көтеруді білмейтін биязы жан. Біз – жастар ол кезде сабырлылық жасап, ақсақалды көбірек тыңдаушы едік. Өйткені ол кісі көпті көрген, ескіліктен сыр шерте білетін білгір, шешен адам еді. Сондықтан болар, бұл үйдің қонағы көп, дастарханы да жиналмайтын. Ол үйге ақын-

дар, әншілер, журналистер, мәдениет қызметкерлері жиі-жиі келіп тұратын. “Ленин туы” газетінің редакциясы, оның сол кездегі редакторы Уап Рахымжанов, мектеп-интернаттың ұжымы, оның директоры Ғалым Хамзин т.б. тұрақты қонақтары еді. Әр маусымның мұғалім-тәрбиешілері мен интернат оқушылары Уәкеңмен тығыз байланыста болды, оның әңгімесін тыңдап, ақыл-кеңесін алды.

Лагердің ашылу және жабылу салтанатында Уәкең сөз сөйлеп, өзінің шығарған өлеңдерімен құттықтайды, жастарға жақсы демалыс, сапалы еңбек тілейді. Ақынның сыртпен байланысы да үзілген жоқ. Сырт деп отырғанымыз орталық, облыстық баспа ұжымдары. Алпысыншы жылдары “Тың өлкесі” газетімен, жетпісінші жылдары “Ленин туы” газетімен тығыз байланыста болып, өзінің шығармаларын газет беттерінде жариялатып отырды.

1961 жылы Сәбит Мұқановпен хат алысып, өзінің шығармашылық еңбегін шығару жөнінде ақыл-кеңес сұрайды. Әрине, кезінде Сәбең де ақыл кеңесін беріпті. Өкінішке орай осы күнге дейін Уахит ағаның қалдырған мұрасы мол болса да, бір жинақтың сәті түспепті.

Тасбай СИМАМБАЕВ,
Ғалым ҚАДІРӘЛІ.

I. АҚЫНДЫҚ ЖАЙЫНДА

ӨЗІМЕ

Қиялым өлең жазсаң өндіре жаз,
Түйдектетіп сөз нөсерін тондіре жаз.
Еңбектің алуан түрін толғай біліп,
Шын ақын екеніңді сендіре жаз.

Өлең жаз, өлең жазсаң желдіре жаз,
Ұйқасын көркем сөзбен келтіре жаз.
Маскүнем, еңбек сүймес адамдарды,
Орнынан тұрмастай ғып өлтіре жаз.

Өлең жаз, өлең жазсаң серпіле жаз,
Қиыннан қисынын тауып желпіне жаз.
Ауыр-ау өзімді-өзім қайрасам да,
Сөз табу халқымызға болғандай мәз.

* * *

Есімде қалған кейбір ерте күнгі,
Ақыл, ой, парасатқа келте күнгі.
Жинаймын еңбегімді құрастырып,
Айнадай елестетіп әр мінімді.

Міндер көп ол күн түгіл осы күнде,
“Мін көп” деп тастау қиын оны мүлде.
Жасқанбай-ақ тәуекел еттім, міне.
Алармын кейде сөгіс, кейде жүлде.

АҚЫН

“Ақын” деген жынды-ғой,
Жынды болмай, болмайды.
Жүз жерден жын соқса да,
Құнды болмай қоймайды.

АДАМ

Адам көп сөзге құлақ салмайтұғын,
Надан көп, бірақ ұға алмайтұғын.
Көзі соқыр, кеудесінде сәулесі жоқ,
Жақсы сөз мыйына да бармайтұғын.

Бұзақы неше түрлі тентектер бар,
Жазықсыз көрінгенді қандайтұғын.
Хайуан, мал сияқты бастықтар көп,
Адамды арамменен парлайтұғын.

ӨЛЕҢ

Өлең майда жақсына жандай сүйген,
Жамандыққа түкситіп қабақ түйген.
Майдаға, майда тілді маймаңдатпай,
Жүрдім-бардым айтқанға іші күйген.

Өлең нәзік кемдікті ұнатпайды,
Түрпайы, одағайды жолатпайды.
Жамау-жасқау кіргізбей деп бастырса,
Ол саған өмірлік боп тұрақтайды.

Олең тентек кетсе егер ашуланып,
Жонсіздікті тастайды бұзып-жарып.
Жалын ғой ол кеудемсоқ, кері ауызға,
Кеткенін білмей қалад күйіп-жанып.

Батырлық, батылдығы күшті оларға,
Жүрегін аспанға атад жұлып алып.
Осындай мінезі үшін мен олеңге,
Жүремін өмір бойы құмарланып.

* * *

Олеңнің бабын табу өте қиын,
Үнемі жүрер жері ұлы жиын.
Келтіріп кестелерін токи білсе,
Шеберліктің аласың құрмет-сыйын.

Олеңде мінездер көп толып жатқан,
Қызықты көркемдігі таңыркатқан.
Атақ, даңқ, байлық, бақыт бәрі өзінде,
Бабын тапсаң аспанға дабыл қаққан.

Олең жаздым азырақ елге арнап,
Мен епсізбін сөйлеуге сөзді барлап.
Келістіріп жаздым деп мақтанбаймын,
Кемшілігін сыншылар байқар әлі-ақ.

II. ҚАПАСТАҒЫ ҚОЙЫН ДӘПТЕРДЕН

ТЕГІМ

Ел-жерім, таусылмайтын аққан бұлақ,
Атығай, Қарауыл мен Керей, Уақ.
Баласы төрт момынның деп атайды,
Арқаның солтүстігін еткен тұрақ.

Айтылған төрт момынның бір ұрпағы,
Ішінде Атығайдың Бәйімбетпін.
Баласы мен Әбжанның атым Уахит,
Боламыз немересі Темірбектің.

Көкшетау, Қызылжардай туған жерден,
Бұл күнде дәм ауысып кеттім жырақ.
Көп жерді бұл сапарда араладым,
Болған соң тағдыр жолы ұзағырақ.

Ауыр жол жүремін деп ұзап кеттім,
Сол жолда айтарлықтай азап шектім.
Сәлемім ел шетіне жете ме деп,
Өлеңмен сөз тізбегін түйдектеттім.

1943 жыл.

АЙДАУДА

Шынында, менің өзім тегін емен,
Кейде ат, кейде өгіз боп жегілемін.
Он сегіз жыл есебін толтыруға,
Бір он жыл кейін қарай шегінемін.

Жыл еді мың тоғыз жүз отызыншы,
Ол кезде болды әр кім жалған тілші.
Қисындап өтірікті ағызғанда,
Алдында төрелердің нағыз сыншы.

Қызметім ол кездегі райкомкомсомол,
Жастарға сілтеп жүрмін үлгілі жол.
“Бек” деген өтірікші көзі алақтап,
Пәле жауып қағазға қойыпты қол.

Өзіңдей пәлеқордан серік тапқан,
Аяққа мықтап түсті темір қақпан,
Наһақтан күйдіріпті адалдарды.
Жаламен отырғызды адамдарды.

Бес жылды ГПУ-ы бере салды,
Беламор-каналына айдап барды.
Өйтіп-бүйтіп төрт жылда босап шығып,
Ақырында аман-сау елге оралдық.

Қалмады ру жігі, бақ-бақастық,
Есекең, Биекеңмен етті қастық.
Бұлар да өп-өтірік пәле жауып,
(Осымен бастапқы он жыл тәмәм болып)
Сегіз жыл сергелдеңге аяқ басты.

БІР ӨЛІП, БІР ТІРІЛДІМ

Градус елу алты болған сонда,
Таймырдың соғып тұрған жел ызғары.
Жүргенде қиын қыстау ұзақ жолда,
Тар есік, тар босаға темір торда.

Келгелі бұл араға төртінші жыл,
Жөйімді түгел айтсам бір талай жыр.
Кездескенім мұншама ауыр жағдай,
Оған қоса Гитлерің корсетіп қыр.

43-ші жыл еді 20-шы қазан айы:
Сол күні тау басынан тас құлатып,
Суықтан қалғандар бар мүлде қатып,
Солардың қатарына кіре жаздап,
Денені суық алды қалшылдатып.

Қалыппын бір уақытта есім ауып,
Бола ма есі ауғанға өлім хауып.
Аяққа арқан байлап сүйретіпті,
Жігіттер кезекпенен ауық-ауық.

Лагерге екі шақырым алып келген,
Түрімді келгеннен соң дәрігер корген.
Олгендерді уақытша тастайтұғын,
Сарайға алып бар деп әмір берген.

ТҮРКІМЕН БАЛА ЖІГІТ ДӘРІГЕРГЕ

- Жағдайың келмей ме мұны емдеуге?
Жаны бар кеудесінде тірі жатыр,
Қызық па кісі өлімі ол сендерге?
Сіз мұны кіргізіңіз емханаға,
Кісі өлсе ол сендерге тамаша ма?
Апару тірі адамды суық жерге,
Сіздердей дәрігерге жараса ма?
Жігітке дәрігер сонда ақырады,
Қамаймын өзінді – деп бақырады.
Жігітім зыр жүгіріп, тауып алып,
Сол жердің ең бастығын шақырады,
Жігітпен еріп бірге бастық келіп,
Өлгісі келмей жатқан мені көріп.
Қамапты дәрігерді сол суыққа,
Байқа – деп, жақсы болса өзін де өліп.
Шақырып әкеліпті басқа дәрігер,
Жасапты емге дәру нелер, нелер.
Жатыппын дәл он сағат ессіз болып,
Содан соң мезгіл жетті жарық көрер.
Ес кірді, Түрікмен жігіт қасымда отыр,
Дәрігер дауа жасап басымда отыр.
Былаудай екі козі жігітімнің
Кездесіп қала ма деп ажал ақыр.
Әскерлік соңғы дәрігер ол капитан,
Емдеген отан ұлын талай мың сан.
Соғыста дәрігер болып жүргенінде,
Жаралы еткен екен сол бір майдан.
Бастапқы дәрігер жатып екі сағат,

38983

Содан соң тұтқын үйге қойған қамап,
Өкінді Түркімен жігіт сол арада,
Шіркін-ай алмадым – деп сабап-сабап.
О, ғажап сүйрелгенде екі шақырым,
Үсініп – қабынбапты біздей бақырын.
(Мінекей, содан бері 34 жыл).
Жер басып келемін де ақырын-ақырын.
Сол күннен бастап жаздым елге сәлем,
Дәм сөнбей, өлгім келмей өлі келем.
Алам – деп жаныңды келсе өзрейіл, өзім – берем.

ТІРШЛІК ЖАЛҒАСТЫ СОЛ ҚАПАСТА

Тынықтым екі аптадай содан кейін,
Жұмысқа шығуыма болдым бейім.
Жарты вагон тас арту міндетіміз,
Норма толық бітірсек кешке дейін.

Суықтық бүгіндағы қырық алты,
Орындау нормамызды жұмыс салты.
Суыққа әнеугідей ұрынбасқа,
Уакеңнің басқаланды енді қалпы.

Жұмысты тез меңгердім, әрі билеп,
Тез толтырып қол арба, әрі сүйреп.
Денем қызды, жұмыс та икемделді,
Көңіл бір сәт жадырап, әрі терлеп.

Үшінші площадқа даярланды,
Менде жоқ бүгінгі күн аяр жанды.
Ақырғы қол арбаны құлатқанда,
Бір бастығым жаныма келе қалды.

Жүр – деді киініп ал, меніменен,
Сөзім бар сөйлесетін сеніменен.
Апарып кеңсесіне отырғызды,
Сұрайды бұл начальник нені менен?

Отырмын, әлі отырмын қарсы алдында,
Бір кезде ұйқым келіп тамсандым да.
Гражданин начальник мен неге отырмын?
Қымсынбай осылайша деп қалдым да.

Сол кезде кнопканы қалды басып,
Бір әйел кіріп келді есік ашып.
- Апарып бұл кісіні тамақтандыр,
Деді де шықты өзі де жылдамдатып.

Отырмын, әлі отырмын қайта келіп,
Менімен сөйлеспейді көңіл бөліп.
Басқанда кнопканы тағы да бір,
- Ұйықтасын мына кісі, апар – деді.
- Көңілі жайлы болсын жатар жері.

Жылы сөз начальниктен естіген соң,
Жал – жақсы көңілдендім, босап денем.
Көрмеген бұдан бұрын жылы лебіз,
Қапаста да көтерілер бір күн еңсең.

Кеш жетті, жұмыс тоқтап гудок болды,
Жұмыстан босады жұрт оңды-солды.
- Гражданин начальник – дегенімде,
Ұсынды түрегеліп маған қолын.

- Спасибо дорогой Темирбеков,
Қалған жоқ жұмысыңнан есең кетіп.
Ішінде, екі сағат төрт норманы,
Жан аямай бітірдің екпіндетіп.

Бірақ сен жұмыс қылдың жеңіл киіп,
Тұрғандай бұл суықта денең күйіп.
Осындай сырт көйлекпен істей берсең,
Түбінде өлмейсің бе суық тиіп.

Сол күннен мақтау алдым әжептәуір,
Бірлесіп еңбектестер болдық бауыр.
Жаз шыға 44-тің жаз айында,
Кездесті қиындықтар тағы да ауыр.

Бір пәле – іш ауру деген шықты,
Осыдан осалданды талай мықты.
Мақтау алған батырды ауру жеңіп,
Батыл жұмыс істеуден қаймығыпты.

Жылдан артық бұл ауру азаптады,
Суықта енді істе – деп мазақтады.
Жалқаулықты жандай дос көретіндер,
Басқа түгіл табалап қазақ-тағы.

Соғыс бітті, біз шықтық кейін беттеп,
Этаппен ел жағына кірдік шеттеп.
Қызылжар вокзалында Есіл суын,
Шөлдеген соң сусындап іштім ептеп.

Шіркін-ай туған жердің суы қандай,
Көрінді жұтқанымда дәмі балдай.
Әп-сәтте рахаттандым “сусын” қанып,
Маңдай тершіп, тыныстап, жібіп таңдай.

Осы ішкен су біздерге шипа болып,
Вагонда Қызылжарда жаттық қонып.
Құтылып “дизентерия” ауруынан,
Құр атқа мінгендей-ақ көңіл толып.

Бет алдық Қарағанды лагеріне,
Тапсырып алдағы істі тәңіріге.
Алланың жазғанына көніп келдік,
Көрерміз жаңа лагерь өмірін де.

Әйтсе де “күн кесілген” атымыз бар,
“Кілт астында” делінген салтымыз бар.
Тойынған соң мінезде оғаш-оғаш,
Шығаратын кей кезде қалпымыз бар.

Сыртында қара құлып, қоршау мықты,
Қарасаң іші-сырты бірдей сұқты.
Жайланып жүре алмайсың іші де тар,
Сүп-суық сырттан көрсең түсі де ызғар.

48-дің тамызы аяғында,
Жапырақ түсіп, алтын күз таянғанда,
Ақ түйенің қарыны жарылып, босап шықтым,
Түс көріп, шырт ұйқыдан оянғандай.

III. ЕҢБЕК ТОЛҒАУЛАРЫ

ӨСІП ЖАТЫР ЕЛІМІЗ

Сағат санап, күн санап.
Өсіп жатыр еліміз.
Жылдан жылға ұласып,
Тың игерген жеріміз.
Береке біткен мал жанға,
Қалың орман ну шұбар,
Өзеніміз, көліміз.
Ойнақтап шыққан құлын, тай
Бұзау, торпақ, қошақай,
Жыпырлаған көп торай,
Мың-мыңдаған төліміз.
Епкінді аяқ алыспен
Жаңа заман орнату —
Баратұғын жөніміз.
Шындық жолы әлемнің,
Еңбек сүйгіш бар елдің,
Отанымның нұсқауы,
Айтамыз жалғыз соны біз.
Сүт дариясы шалқыған,
Тонналап төккен еттерім,
Техника күші молайып,
Тынымсыз еңбек еткенім.
Көктемде өскен көгімнен,
Тізілген қатар шөбімнен,
Толқындай толқып құлпырып,
Үйілді таулар егіннен.

Ысырап болмай бірде бір,
Қоймаларға төгілген,
Еңбекте әйел-ерлердің,
Сапалы берген ісінен,
Тәжірибесі көрінген,
Күтеді халық көп үміт.
Келешек барлық өмірден,
Сол үміт пен сол тілек,
Еңбек сүйгіш еліме,
Айтады алғыс шын жүрек.
Еңбеккер әйел-еріме,
Жұмыс өнбек, іс бітпек,
Істесе еңбек беріле.
Уәде берік, сенім мол,
Өрлеу, шығу-серпін сол,
Өсіп жатыр еліміз.

1962 жыл.

КӨКТЕМ ЖЫРЫ

Құтты болсын, әлеумет,
Бастаушы көктем егісін,
Өссін, мол ғып себіңдер,
Қауым халық жемісін.
Тракторды гүрілдет,
Үдете түс желісін.
Жүз жиырма пұт гектардан,
Өнім алу — келісім!
Бұл науқан бір мереке,

Бұл науқанда береке.
Еңбек сүйгіш ел үшін!
Жайнаған жазық біздің тың,
Жұмсалсын тыңға еңбек шын.
Орісіміз кеңісін!
Жүгерінің жұғымды,
(Арналы өнім бүгінгі), -
Сүрлемі дұрыс берілсін,
Соқа, сайман дұрыс па?
Қалмасын қағыс бұрышта.
Бәрі де көзге көрінсін!
Айтуға үгіт хақым бар.
Сол сөзімді шындайтын,
Құлақ асып күндайтын,
Отанымсың, елімсің.
Көктемгі қызу жарыстың,
Алайық алдан жеңісін!

1963 жыл.

АСА ЖАҚСЫ КӨРЕМІН ЖЫЛҚЫ МАЛЫН

Қазақ халқы ежелден жылқы сүйген,
Жүйріктерді сәйгүлік баптай мінген.
“Ер қанаты—жақсы ат” деп текке айтпаған,
Қандай жақсы жылқыны сақтай білген.
Қамыс құлақ жануар, әсем көркің,
Талай қиын жүріске күшің еркін.
Жүйіткіп бір жөнелсең дем береді,
Аяндасаң, түсердей ұшып боркін.